

Nr 385.

Av herrar **Wallentheim** och **Viklund**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 292, angående vissa anslag till folkskoleväsendet m. m.

Under den kristid, som nu är rådande, har det gång efter annan ifrågasatts, att lärare vid statliga och kommunala skolor skulle i besparingssyfte avkrävas en något längre tjänstgöring än som tidigare ålegat vederbörande. Förslag i detta hänseende ha dock mötts med kraftigt motstånd, och de höjningar, som i något fall förekommit, ha inte överstigit den maximitjänstgöring, som fastställts för vederbörande lärarkategori i samband med löne-reglering eller genom särskild instruktion.

Ett viktigt undantag från denna regel finns emellertid: överlärarna vid rikets folkskolor. Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t utfärdade skolöverstyrelsen under juni månad 1940 bestämmelser om höjning fr. o. m. läsåret 1940—1941 av den undervisningsskyldighet för överlärarna vid rikets folkskolor, som föreskrivits i den av överstyrelsen för varje överläraredistrikt fastställda instruktionen.

På grund av de ytterst heterogena förhållanden, som nu äro rådande beträffande överlärarnas tjänste- och arbetsuppgifter på olika platser, har den av skolöverstyrelsen anbefallda höjningen av undervisningsskyldigheten också blivit synnerligen skiftande. Följande tablå visar hur denna höjning gestaltar sig i de c:a 350 skoldistrikt, som åtnjuta statsbidrag till överlärarearvodet.

Överlärare, som redan förut hade full tjänstgöring och för vilka höjning var omöjlig	71
» i övrigt, som ej anbefallts höjning	111
» som ålagts höjning med 1 tim. per vecka	8
» » » » 2 » » »	16
» » » » 3 » » »	32
» » » » 4 » » »	14
» » » » 5 » » »	69
» » » » 6 » » »	6
» » » » 7 » » »	3
» » » » 8 » » »	2
» » » » 9 » » »	1
» » » » 10 » » »	4

Undervisningsskyldigheten har höjts i c:a 55 procent av de skoldistrikt, där höjning över huvud taget var möjlig. Höjningen har i många fall varit

högst betydande: i 69 distrikt 5 timmar per vecka, i 4 distrikt ända till 10 timmar.

Vid fastställande av den höjda undervisningsskyldigheten har skolöverstyrelsen i huvudsak följt följande schema:

Antal läraravdelningar i distriktet	Undervisningsskyldighet per vecka
under 10	full tjänstgöring
10—19	25—30 timmar
20—29	20—25 »
30—39	15—20 »
.. 40—49	10—15 »
över 50	5—10 »

För den som känner till förhållandena ute i skoldistriktet synes det obestriddigt, att överlärarna genom denna ökade tjänstgöringsskyldighet fått en arbetsbörda, som betydligt överstiger vad som är rimligt och för skolan nyttigt. Det bör nämligen observeras, att denna tjänstemannakår redan genom krisförhållandena i allmänhet fått sitt arbete väsentligt ökat. Några exempel må anföras: Förberedelserna för barnens utrymning vid krig eller krigsfara ha medfört ett omfattande organisationsarbete för överläraren, som i de flesta fall är utrymningsledare. Många skolor ha tagits i bruk för militära ändamål, och överläraren har haft att skaffa provisoriska lokaler på olika håll, lägga om läsordningarna, ordna duplicering o. s. v. De många beredskapsinställelserna ha medfört täta lärarbyten med därav följande krav på bättre övervakning av de enskilda avdelningarna. Härtill ha kommit högst väsentligt ökade svårigheter med ordnandet av skolskjutsar och inackordering av skolbarn, med utverkandet av licenser för barnbispisningens olika förnödenheter, med anskaffande av bränsle och renhållningsmedel av olika slag. Samtidigt ha i besparingssyfte skolindragningarna forcerats med allt vad därtill hör av reglementsändringar och utredningar.

Med detta för ögonen kan man inte undgå att förundra sig över att just överlärarna framför andra lärarkategorier drabbats av ökad undervisningsskyldighet. Man hade snarare för denna kår kunnat förvänta en i detta hänseende minskad arbetsbörda för att i någon mån kompensera den ökning av arbetet, som krisen medfört.

Följden har också blivit, att viktiga moment av överlärarens verksamhet inte medhinnas. Besöken i klasserna ha måst inskränkas till det oundgängligen nödvändiga. Överlärarens kontakt med barnen och undervisningsarbetet minskas härigenom, och brister uppstå i den noggranna kännedom om undervisningens och skolarbetets ståndpunkt inom distriktets olika delar, som är nödvändig för skolledaren.

Den företagna höjningen av överlärarens undervisningsskyldighet mo-

tiverades med nödvändigheten av sparsamhet. En beräkning visar, att den sammanlagda besparingen för staten utgör c:a 70 000 kronor per år. Det kan emellertid starkt ifrågasättas huruvida inte denna besparing mer än uppväges av de förluster, som otvivelaktigt göras genom att överlärarna inte äro i tillfälle att ägna tillräcklig tid och omsorg åt folkskoleförvaltningens många grenar, kanske inte heller åt de just nu aktuella besparings- och centraliseringssträvandena på detta område.

Under hänvisning till det ovan sagda hemställas i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition nr 292,

att riksdagen ville uttala, att överlärarnas undervisnings- skyldighet med det snaraste måtte bli föremål för omprövning med beaktande av önskemålen att den för dem stadgade undervisningstiden på lämpligt sätt avväges, så att deras ställning som lokala skolledare på ett fullt tillfredsställande sätt kan tillgodoses.

Stockholm den 30 maj 1942.

Adolf Wallentheim.

K. G. Viklund.
